

Szilágyi Sándor

Boldog rabságom

Koinónia
Kolozsvár • 2015

© Koinónia, 1997, 2015

© Szilágyi Sándor jogörökösei, 2015

3. kiadás

Az első kiadás szamizdatként jelent meg vélhetően a 70-es évek végén, tudomásunk szerint egy kanadai református gyülekezet gondozásában.

A Koinónia Könyvkiadó tagja az 1795-ben alapított Magyar Könyvkiadók és Könyvterjesztők Egyesülésének, a Magyar Gyerekkönyvkiadók Egyesülésének és a Romániai Magyar Könyves Céhnek.

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României

SZILÁGYI, SÁNDOR

Boldog rabságom / Szilágyi Sándor. - Ed. a 3-a. - Cluj-Napoca : Koinónia, 2015

ISBN 978-973-165-107-1

821.511.141(498)-94

Egy szerelem krónikája

1958. szeptember 6-án a politikai bűncselekmények ügyében illetékes területi katonai bíróság nyolc társával együtt 20 év kényszermunkára ítéli Szilágyi Sándor református lelkészt. A vádbeszéd körültekintő céltudatossággal a magyarországi 56-os eseményekkel hozza összefüggésbe a vádlottak tevékenységét, drámai erővel ecseteli a veszélyt, amely személyükben a társadalom egészére leselkedik. A hivatalból kirendelt ügyvéd negyedórát kap a védőbeszéd elmondására, de, az előre megállapított forgatókönyv szerint, öt perc után elhallgattatják, ő pedig megkönnyebbülve helyet foglal, esze ágában sincs tiltakozni a nyilvánvaló jogtiprás miatt.

A tények, úgylehet, untig ismerősek, ezrek és ezrek estek áldozatául hasonló koncepciók pereknek, Szilágyi Sándor esete, noha minden mozzanatában tragikus, felháborító stb., egészében véve egy a sok közül.

Szükségesnek látjuk azonban figyelmeztetni a reménybeli Olvasót, hogy ezúttal nem a nagy politikai fordulatok uralkodó műfaja, a memoár újabb darabját tartja a kezében; nem a szörnyűségekre visszaemlékező írásmű horror-történeteinek újabb gyűjteményét ajánljuk szíves figyelmébe.

A *Boldog rabságom* – jóllehet a majd' hét évig tartó fogolylet eseményeit gyűjti egybe – lényegét tekintve egészen

másról szól. Nem emlékirat, és nem az igazságtalan ítélet sújtotta, méltóságában megbántott és válogatott eszközökkel meghurcolt ember vádirata azokról, akik megfosztották a szabadságától; nem férfias elégtétel és nem jogos jóvátétel.

A legközelebb akkor járunk az igazsághoz, ha azt állítjuk, Szilágyi Sándor könyve egy nagy szerelem krónikája. Valami olyan szerelemé, ami kevesek osztályrésze, ám azok, akiknek megadatik a szenvedélynek ez a fokozhatatlan gazdagsága, azonnal felismerhetők. Olyan szituációkban örülnek, amikor a hozzánk hasonló kétségbeesésében a halált hívogatja; és akkor szomorodnak el, amikor azt látják, nem áll módjukban megsokszorozva szétosztani önmagukat azok között, akik a reménytelenség foglyai. Akarva-akaratlanul az assisi szent szegény jut eszünkbe, Ferenc, ha azt halljuk Sándor bácsitól, kora hajnalban az égi madarakkal kel versenyre, vajon azon a napon ki fogja elsőként dicsőíteni a mennyei Atyát? És a szerelem-himnuszok fölülmúlhatatlan nagy mestere fog felötleni bennünk, Clairvaux-i Szent Bernát, ha azt olvassuk, a mindennapi ember számára borzalmasakat jelentő magánzárkában hogyan vigasztalja az érette aggódó, sorsa felől a falakon kívülről érdeklődő testvérét: „– Hogy érzed magad, Sanyikám? – Tudod, hogy, Anti: mint boldog menyasszony forrón szeretett vőlegénye mellett a saját lakodalmán.”

Szilágyi Sándor folytonosan gazdagodó szerelme – miképpen elítélt társaié vagy fölemlegetett elődeié – távol áll attól, hogy intézményesíthető lenne. Hiszen a vallás számukra nem teória, hanem életforma; a hit nem hétvé-

gi érzület, hanem alapélmény; a teológia nem tudomány, hanem a Teremtővel folytatott megszakítatlan beszélgetés formája; az egyház nem a hataloméhes, klerikális pöf-feszkedés ideológiákat kiszolgáló segédegysége, hanem a Mennyei Atya után vágyakozók, egymással és Krisztussal közösségben élők befogadó otthona; a szeretet nem tüntető udvariasság, hanem teljes odaszánás és meg nem szűnő figyelem, a személyválogatás legapróbb jele nélkül.

Hogyan másként, ha nem a szent szerelem misztériuma segítségével adhatnánk valamiféle követhető magyarázatát annak, hogy Sándor bácsi életében a lemondás, vagy nevezzük nevén: az aszkézis egybeesik az életörömmel, az alázat a bátorsággal, a szelídség az erővel, a humor az öniróniával, az együgyűség a szikrázó bölcseséggel? A rabságra képtelen ember szerteragyogja maga körül a tőle semmilyen körülmények között meg nem vonható szabadságot. Az elvadult fogvatartók megszeli-dülnek, miként a vérengző gubbiói farkas, a bosszúszomjas foglyok szeretettel fordulnak a börtönőrök felé, a hi-tükben megfáradtak friss erőre kapnak.

Megtörténhet, hogy a *Boldog rabságom*, ahogy egyre jobban haladunk előre az olvasásban, észrevétlenül, elhárító – önvédelmi, kell-e mondani?! – manőverek ellenére az *Énekek énekét* fogja eszünkbe juttatni. Ne bot-ránkozzunk meg fölöttébb ezen, a kifinomultan kegyes ismeret vagy az ortodox igazságérzet jegyében: Sándor bácsi mondatait csak nagy nehézségek árán lehetne szét-választani a Szentíráséitól. Mert a szerelmesek szavai ösz-szekeverednek egymással, és ez mindkét félnek mérhe-tetlen örömet okoz.

Isten Sándor bácsi történeteit azóta sem tudja meg-
unni, amiképpen Sándor bácsi Isten szavait csillapítha-
tatlan éhséggel veszi magához most is, Isten közvetlen
közelségében, örökké tartó mennyei együttlétben.

Visky András

A szerző előszava

„Akik minket Krisztusban szültek, azokat mintegy atyáinknak kell tekintenünk” – tanítja Kálvin. Az ő szavai alapján vallom atyámnak dr. Victor Jánost. Írásain keresztül Krisztust az emberek nélkülözhetetlen megváltójaként ismertem meg, aki ki tudja elégíteni szükségünket. Victor Jánostól olvastam évekkkel ezelőtt a Filippi levélhez írt magyarázatát; könyvének címe: *Boldog rabság*. Mély nyomot hagyott akkor a lelkemben, hogy mire képes Krisztus! Boldoggá tudja tenni bármelyik rab életét, holott a foglyok helyzetét mindig rettenetesnek gondoltam. De Jézus Krisztus boldogságra változtatta a börtönt Pál apostol életében. Így mutatta fel Őt Victor János. Az Írás pedig arról beszél, hogy: „Jézus Krisztus tegnap és ma és örökké ugyanaz.” (Zsid 13,8)

Müller György azért tudott rendkívüli dolgokat véghezvinni, mert miként megvallotta, szaván fogta az Istent. A Mindenhatót ugyanis semmi sem köti, csak az ígérete. Arra minden hívő lélek építhet: „Nem hagylak el, sem el nem távozom tőled.” Mi is bizvást mondhatjuk: „Az Úr az én segítségem, nem félek; ember mit árt hat énnékem? Emlékezzetek meg a ti előljáróitokról, akik szólották néktek az Isten beszédét, és figyelmeztvén az ő életük végére, kövessétek hitüket.” (Zsid 13,5–7)

Jó volt nekem, a gyáva szívűnek ezt a biztatást és hasonlókát olvasni, így indulni el az apostolok és a gályarabok nyomában, és megtapasztalni az Ige valóságát: 2265 nap „boldog rabságát”.

Ennek az időnek a történetét kívánom megörökíteni Isten dicsőségére; mindazt, amire utólag a Szentlélek emlékeztet. Áldást kérek olvasóimra: hadd éljék át valóságként tapasztalataimat, hogy minden szív Jézus Krisztus boldog rabjává váljék, miként én is mindinkább az vagyok. Kívánom és kérem, hogy a Jézusról szóló bizonyágtételemet olvasó testvéreknek Jézus maradjon meg a szívében, ne pedig én. Ő azt állította magáról, hogy már e földön, a kereszthalálra készülve is, a „mennyben” volt. (Jn 3,13–16) Hiszek neki, mert ugyanezt láttam sok követője életében, és Istennek hála magam is sokszor tapasztalom, mikor Őbenne maradok. Hiszen általa az isteni kegyelem részünkre is sok mennyei kincset feltár, ezért áldja Pál apostol „a Jézus Krisztus Atyját”. (Ef 1,3) Vele a legnehezebb körülmények közt is már itt a földön a mennyben lehetünk. Ezért mondja Jézus: „Maradjatok énbennem és én is tibennetek.” (Jn 15,4)

„A Krisztusban maradás a Krisztusban való állandó hitnek és az emberek iránti állandó szeretetnek az élete” – olvastam valahol. Én se hinni Őbenne, se az embereket szeretni nem tudtam, ezért kértem tőle mind a kettőt, s Ő készséggel meg is adta. Így élhettem át sok mindent, amit itt rendre megörökíték.

Jöjj velem, kedves testvérem, emlékeim közé: lásd meg, mit tudott tenni Jézus Krisztus, a világ megváltója egy ma élő emberrel, aki sokkal inkább elmondhatja,

mint Pál, hogy a bűnösök közül első vagyok én. (1Tim 1,15) Hiszen paráznább voltam Dávidnál, tagadóbb Péternél és árulóbb, mint Júdás. Ha leteszed írásomat s elváltsz tőlem, indulj el velem együtt a mennyei életre!

Nem is én szeretnék itt beszélni, hanem Megváltónkat vágyom megszólaltatni; hozzá is fordulok: „Uram, te mondd el akaratod szerint, mit tettél egy rabod életében, hogy minden olvasó megtapasztalhassa szavaid valóságát: »Azért beszéltem ezeket néktek, hogy békességetek legyen énbennem. E világon nyomorúságotok leszen, de bízzatok: én meggyőztem a világot.«” (Jn 16,33)

Szilágyi Sándor

Bősháza, 1976. május 12.

Elfogatásom

1958. május 26-án délután pünkösd-másodnapi prédikációs szolgálatot végeztem Szentannán, gyülekezetünk szórványában. Egy megszorodott szívű leányt vigasztaltam a Jelenések könyve 2,10 első szavaival: „Semmit ne félj azoktól, amiket szenvedned kell”! Közben arra gondoltam, hogy a további szavak már rám vonatkoznak: „Íme a Sátán egynéhányat tiközületek tömlöcbe fog vetni, hogy megpróbáltassatok; és lesz tíz napig való nyomorúságotok. Légy hű mindhalálig, és néked adom az életnek koronáját.”

E szavakra gondoltam, mégis inkább bűneim rab-sága miatt emésztődve érkeztem Szentannáról Aradra, ahol Imre fiam segédlelkész volt, és hetek óta a második lelkészképesítő vizsgára írt dolgozatát gépeltük. Most is azt akartuk folytatni. Imre örömmel újságolta, hogy dél-előtt áldott szolgálata volt; zsúfolt templomban hirdette az Igét az Ezékiel könyve 36,16–31 alapján. Nagyon drága lett ez az Ige nekem is, de sürgetett a munkánk, éjfélig gépeltünk egyfolytában.

Imádság után éppen lefeküdni készültünk, amikor kopogás hallatszott, és a kívül állók kérdezték, itt van-e Szilágyi Sándor. Ajtónyitáskor két fiatalember állott elő, mondván, hogy ma délután kirabolták a lakásunkat, de

ők elfogták a tolvajokat, s a tőlük visszavett ruháim a rendőrségen vannak, menjek velük, s visszaadják azokat.

Gyanús volt nekem, hogy ebben a szokatlan órában kerestek. Ha valóban úgy van, mint mondják, miért nem vártak reggelig, gondoltam. Itt más dologról lehet szó.

Hogy a fiam is tudja, mi lett velem, azt mondtam hirtelen:

– Neked is volt otthon ruhád, amit csak te ismersz, gyere velem! – Így ketten léptünk ki az utcára, ahol többen vártak, köztük egy tiszt, aki zavarában hol jobbról, hol balról jött velünk. Vagy kétszáz méterre egy autó állott, a sofőrjétől azt kérdezte az egyik kísérőnk:

– Nem volnál hajlandó bennünket a rendőrségre vinni, ha már éppen itt vagy?

– De igen, szívesen – felelte amaz.

Ahogy beültünk, odasúgtam a fiamnak:

– Ugye tudod, miről van szó?

– Tudom, édesapám.

– Még csak annyit mondok – folytattam –, hogy pünkösöd első napján arról beszéltem: „Jobb néktek, hogy én elmenjek”. (Jn 16,7) Ez most ide szól!

A rendőrségen pár perc múlva elválasztottak egymástól. Engem autóra ültettek, és hazaszállítottak Pankotára. Riadtan ébredő feleségemhez csupán annyit volt szabad szólnom:

– Hazahoztak, nyisd ki az ajtót!

A négy férfi megkezdte a házkutatást. Tudtam, hogy elvisznek, és jó ideig nem lesz biblia a kezemben. Éppen azért leültem, s az Imre által említett részt kezdtem könyv nélkül megtanulni.

A házkutatás nem izgatott, terhelő anyagot nem találhattak, sokkal inkább az Írás szavait igyekeztem lelkembe zárni; a négy órán át tartó házkutatás alatt csak olvastam, olvastam az Igét. De olyan idegállapotban voltam, hogy csak a lényeg maradt meg az emlékezetemben: megfertőztetted nevemet a földemen; a pogányok között; könyörültem szent nevéért; új szívet és új lelket adok beléd, és megutálok magadat vétkeid miatt! Áldottam az Urat ezért a kijelentésért, mely később rabtársaim közül is többeket megvigasztalt.

Hat órára befejezték a házkutatást. Csak néhány borítékot vettek magukhoz a szekuritáté emberei, s aláírást kértek velem, hogy azokat nálam találták. Kijelentették, hogy elvisznek huszonnégy órára valami nyilatkozattételre. Két tanú jelenlétében leírták a készítmények javairól, amelyeket jegyzőkönyv ellenében a feleségem gondjaira bíztak; még a karórát és a jegygyűrűmet is. Élelmet és ruhát akartam összecsomagoltatni a feleségemmel.

– Minek – jegyezték meg – huszonnégy órára?

Szavaik kétségbe vonásával nem akartam megbántani őket, ezért csak egy napra élelmet vettem magamhoz, feleségemnek pedig Jézus szavait idéztem: „Jobb néktek, hogy én elmenjek”, s ezzel kiléptem otthonomból.

Kint az autóban felfohászkoztam: „Uram Jézus, mondj valamit, amivel megnyugodva hagyhatom itt a feleségemet, a gyermekeimet, és indulhatok el erre az ismeretlen útra!” Erre a lelkembe csengett: „...én kérem az Atyát és más vigasztalót ad néktek, hogy veletek maradjon mindörökké”. (Jn 14,16) „Köszönöm, Uram: ez mindnyájunknak elég,

feleségemnek, gyermekeimnek és nekem is, csak mindvégig tarts meg e hitben!”

Teljes nyugalommal ültem egész úton. Mintegy harminc kilométer után egy körzeti központban (Kisjenőn) a szekuritáté udvarán időztünk egy órát. Ott indulás előtt bekötötték a szememet, és megparancsolták, hogy egy hangot se szabad ejteni, bármi történjék is! Néhány perc múlva hallom, hogy odavezetnek valakit az autó mellé, és azt mondják neki, lépjen fel. De az illető megbotlott, és hangosan megkérdezte, hova tegye a lábát.

– Csend legyen, nem meghagytuk, hogy egy hangot se ejtsen ki! – De én akkor már tudtam, hogy Dézsi Zoltán testvéremet ültették be hozzám. Elindult az autó. Én csak imádkoztam: „Uram, légy velünk!”

Egy idő múlva kapunyitás után megálltunk valahol. Kiszállítanak, és bekötött szemmel visznek tovább.

– Vegye le szeméről a kötést! – hangzik az új parancs. Egy szobában találom magam, a szekuritáté tisztjei előtt állok. Levetkeztetnek; cipőmről a vas spicceket lefeszítik, még a fűzőket is kiszedik belőle. Anyaszült meztelenre vetköztetnek, számat ki kell tátanom, majd megfordítanak, s mély meghajlásom után a végbelembe néznek. Nyilván arra gondoltak, hogy még oda is elrejtettem valamit. Felöltözködésem után ismét bekötött szemmel vezetnek egy üres cellába, melyben csupán két, szalmazsákkal ellátott betonfekhely van, egy éjjeli és a szabályzat a falon. Ezt olvasom: „A letartóztatott kötelessége: amint hallja, hogy nyílik az ajtó, a hátsó falhoz kell állnia, háttal az ajtónak. Amíg egyéb parancsot nem hall, ott kell maradnia, s csak az ajtó becsukása után fordulhat

meg ismét, hogy szabadon mozogjon a cellájában!” Tehát ehhez kell tartanom magamat.

Estefelé lepedőt, párnát (szalmával megtöltve) és pokrócot kapok. Közlik velem, hogy aludni csak a villany felé fordulva szabad, s mindkét kezem a pokrócon kívül legyen. De aludni csupán takarodó után lehet a reggeli ébresztőig, nappal tilos ledőlni az ágyra, sőt még ülve se szabad elszenderedni rajta!

Az erős villanyfénynél első éjjel bizony nem sokat aludtam; meglehetősen fáradtan ébredtem másnap. Ha viszont ülve elszundítottam, rögtön rámszólt az őr, álljak fel, sétáljak.

Első kihallgatásom

Délelőtt vagy délután történt-e, már nem emlékszem, sajnos naplót nem írhattam, hiszen mindent elszedtek tőlünk. Az emeletre vittek, ahol egy szobában levették a sötét motoroszemüveget, fal mellé ültettek, és megkezdődött a következő párbeszéd a vizsgálótiszttel:

– Na, mit gondol, miért van itt?

– Jézus Krisztusért. Mert a róla szóló evangéliumot szélesebb körben hirdettem, mint azt a jelenlegi törvények megengedik.

– Ha tudta, miért tette?

– Mert Ő, akinek adatott minden hatalom mennyen és földön, azt mondta: „Menj!”